

Kupujeme nový ovocný stromek V

V ovocnářské praxi se setkáváme s různými tvary stromků. Tvar spolu s vhodnou podnoží určuje, jak bude naše ovocnářské pěstování intenzivní. Pro intenzivní ovocnářství a na malé zahrady používáme spíše nižší tvary a pro extenzivnější spíše vyšší.

■ Pro určení výšky kmene je rozhodující vzdálenost od země po první větve korunky. Stromek a jeho tvar rozdělujeme podle výšky kmene, a to na vysokokmen, polokmen, čtvrtkmen, zákrsek a štíhlé větveno. Kromě těchto nejpoužívanějších tvarů se ještě můžeme s pěstitelskými tvary, které se dříve v ovocnářství používaly, jako jsou různé palmety (Ruzyňská, Těchobuzická, Holovouská, Průhonická, Italská a další) nebo kordóny (svislý, vodorovný jednoramenný nebo dvouramenný či U tvary aj.).

■ Vysokokmen má výšku kmene nejčastěji v rozmezí 180–220 cm (někde se uvádí i 170–190 cm). Pro vypěstování se zpravidla používá na tvorbu kmene odolná kmenotvorná odrůda, která se často štěpuje na generativní podnož. Vlastní odrůda je pak naštěpována v místě budoucí korunky. Jsou to stromy, které se hodí jako solitéry do velkých zahrad, k výsadbě selských sadů a do stromořadí u málo frekventovaných cest.

■ Polokmen má výšku kmene v rozmezí 130–150 cm. Tyto stromy se stejně jako vysokokmeny dají pěstovat v horších podmínkách. Používáme ho tam, kde můžeme vysokokmen nahradit polokmenem. Snadněji se ošetřuje než předešlý typ a dříve vstupuje do plodnosti. Při jeho pěstování využíváme bujně až středně bujné podnože. Jeho využití je především na venkovských zahradách a na místech, kde je pro ně dostatečný prostor.

■ Čtvrtkmen je tvar stromu, který se již hodí do intenzivního ovocnářství, jelikož jeho kmen má výšku 80 až 110 cm. Pro čtvrtkmeny volíme středně vzrůstné podnože. Pro tento tvar se mohou používat i odrůdy s převyšlým charakterem koruny. Je to typ stromu, který můžeme s úspěchem pěstovat na zahradách, neboť pod nimi zůstává ještě „dost“ místa pro ošetřování půdy pod stromy. Zákrsek je nízkokmenný tvar, u něhož je koruna ve výšce 50–70 cm. Pro tento typ se používají středně až slabě rostoucí podnože v kombinaci s plodnými odrůdami. Je to typ velice variabilní co do množství použitých odrůd i podnoží.

Ovocný druh	Pěstitelský tvar	Spon (m)	Podnož	Poznámka
Jabloň	štíhlá větvena, stěnová výsadba, palmety	3–4 x 1,2–2	M9 (klony) J-TE-E, Pajam, Jork 9, M26	
	pásová výsadba, zákrsky	4–5 x 2,5–4	MM106, M26,	
	čtvrtkmeny	5–6 x 5–6	MM106	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy a podle půdních podmínek
	polokmeny	7–8 x 7–8	A2, semenáč	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy a podle půdních podmínek
Hrušeň	vysokokmeny	10–12 x 10–12	A2, semenáč	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy a podle půdních podmínek
	nízké tvary (štíhlá větvena, palmety, zákrsky)	3,5–4 x 2–2,5 4–5 x 3–4	kdouloň (K-TE-E, MA, S1, BA29, semenáč (H-TE-1, 2)	do teplých oblastí do chladných poloh
	pásová výsadba, zákrsky	4,5–5,5 x 2,5–4,	semenáč	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy a podle půdních podmínek
	čtvrtkmeny	4–5 x 3–4	semenáč	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy a podle půdních podmínek
Třešeň, višně	polokmeny	7–8 x 7–8	semenáč	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy a podle půdních podmínek
	vysokokmeny	10–12 x 10–12	semenáč	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy a podle půdních podmínek
	nízké tvary (štíhlá větvena, palmety, zákrsky)	4–6 x 2,5–5	Colt, P-HL-A, B, Gi-Sel-A 5	do dobrých půd, teplých poloh, užší spon pro višně
	čtvrtkmeny	5–8 x 3–7	ptáčnice (P-TU-1, 2) mahalebka	průmyslové použití ovoce. pro višně užší spony
Slivoň	polokmeny	8–10 x 8–10	ptáčnice	pro višně užší spony
	vysokokmeny	10–12 x 10–12	ptáčnice	pro višně užší spony
	nízké tvary (štíhlá větvena, palmety, zákrsky)	4–5 x 2–3,5	St. Julien A, Pixi, WaxWa, Wavit, semenáč Wangenheimovy	pro ruční sklizeň do horších půd
	čtvrtkmeny	5–8 x 3–7	St. Julien A, myrobalán, zelená renklóda	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy
Měruška	polokmeny	6–7 x 4–6	St. Julien A, myrobalán, zelená renklóda	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy
	vysokokmeny	8–9 x 8–9	St. Julien A, myrobalán, zelená renklóda	podle půdních podmínek
	nízké tvary (štíhlá větvena, palmety, zákrsky)	4,5–5 x 2,5–3	meruňkový semenáč St. Julien A, zelená renklóda, myrobalán	lehké propustné půdy, teplé polohy, těžší a vlhčí půdy horší půdy, i sušší
	pásová výsadba – čtvrtkmeny	5–6 x 3–5	semenáč, myrobalán, St. Julien A	podle půdních podmínek
Broskvoň	polokmeny	6–7 x 5–7	semenáč, myrobalán, St. Julien A	menší spon pro méně vzrůstné odrůdy
	pásová výsadba nízkých tvarů s dutou korunou	5–5,5 x 3–4	broskvoňový semenáč: B-VA-1,2; broskvomandloň,	do lehkých propustných půd do sušších půd s vyšším obsahem vápníku

S úspěchem se hodí v intenzivním ovocnářství i do malých zahrádek, na balkony i terasy. Kvůli nízkému nasazení koruny, slabému a mělkému kořenovému systému je nevhodné trvalé zatravnění půdy pod stromy. Pro jejich pěstování se lépe hodí černý úhor nebo mulč.

Štíhlé vřeteno je typ zákrsku, u kterého koruna začíná nejčastěji ve výšce 40–45 cm. U tohoto typu se používají slabě rostoucí podnože. Při pěstování štíhlého vřetene se vychází z přirozeného větvení koruny a s minimální potřebou řezu.

Jelikož je štíhlé vřeteno pěstováno na slabých podnožích, je nezbytné, aby měl strom opěru po celou dobu na stanovišti. Štíhlé vřeteno je ideální pěstitelský tvar do zahrádek a pro intenzivní ovocnářství.

■ Sloupový tvar je moderní pěstitelský tvar s velmi úzkou korunou. Jedná se o ovocné druhy naštěpované na slabě až velmi slabě rostoucích podnožích. Tento pěstitelský tvar má jednu hlavní osu (terminál) a z ní vyrůstá po celé délce krátký plodný postranní obrost. Sloupovité stromy jsou převážně slabě rostoucí odrůdy, které vyžadují pravidelný řez a to i během vegetace. Sloupovitý tvar odrůd zde není geneticky zakódován. Jedinou výjimku tvoří sloupové odrůdy jablo-

ni, které mají geneticky daný typ růstu s malým nebo žádným větvením. Tyto sloupové odrůdy se štěpují na středně vzrůstné podnože. Výška nasazení koruny bývá stejná jako u štíhlých vřeten.

CHARAKTER PODNOŽE OVLIVŇUJE SPON VÝSADBY

Z výše uvedeného popisu podnoží a jejich charakteristik je každému jasné, že stromek na slabě rostoucí podnoži má menší nároky na prostor než stromek na podnoži bujně. Proto je důležité zachovat vzájemnou minimální vzdálenost podle zvolené podnože a odrůdy v určitém sponu (sponem rozumíme vzájemné rozmístění jednotlivých dřevin na pozemku). Jestliže vzdálenost mezi stromy bude menší, než je pro danou kombinaci podnoží – odrůda potřebné, mohou koruny brzy prorůst do sebe a stromy budou trpět nedostatkem prostoru a světla. To bude mít negativní vliv na kvetení i následnou plodnost (vyzrávání a vybarvování ovoce), na prosychání zastíněných partií a také strom může více trpět chorobami a škůdci.

Doporučené vzdálenosti u jednotlivých pěstitelských tvarů jsou léty vyzkoušené

a prověřené, a proto je vhodné se jimi řídit. A jaká vzdálenost je tedy pro daný pěstitelský tvar vhodná, to přehledně ukáže následující tabulka.

CO ŘÍCI ZÁVĚREM?

Vhodně zvolená podnož s námi požadovanou odrůdou je předpokladem úspěšného pěstování stromu na trvalém stanovišti. Jestliže k této kombinaci zvolíme i optimální spon a půdní podmínky, máme více jak z poloviny vyhráno. A příště bychom si řekli o výchovném řezu stromků na trvalém stanovišti.

Martin Makal

Foto a kresby autor